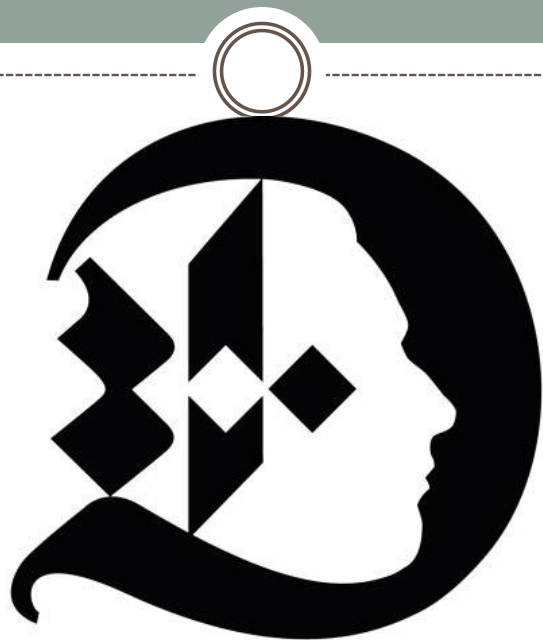

Mintimis sugrįžtame prie
Kristijono Donelaičio...

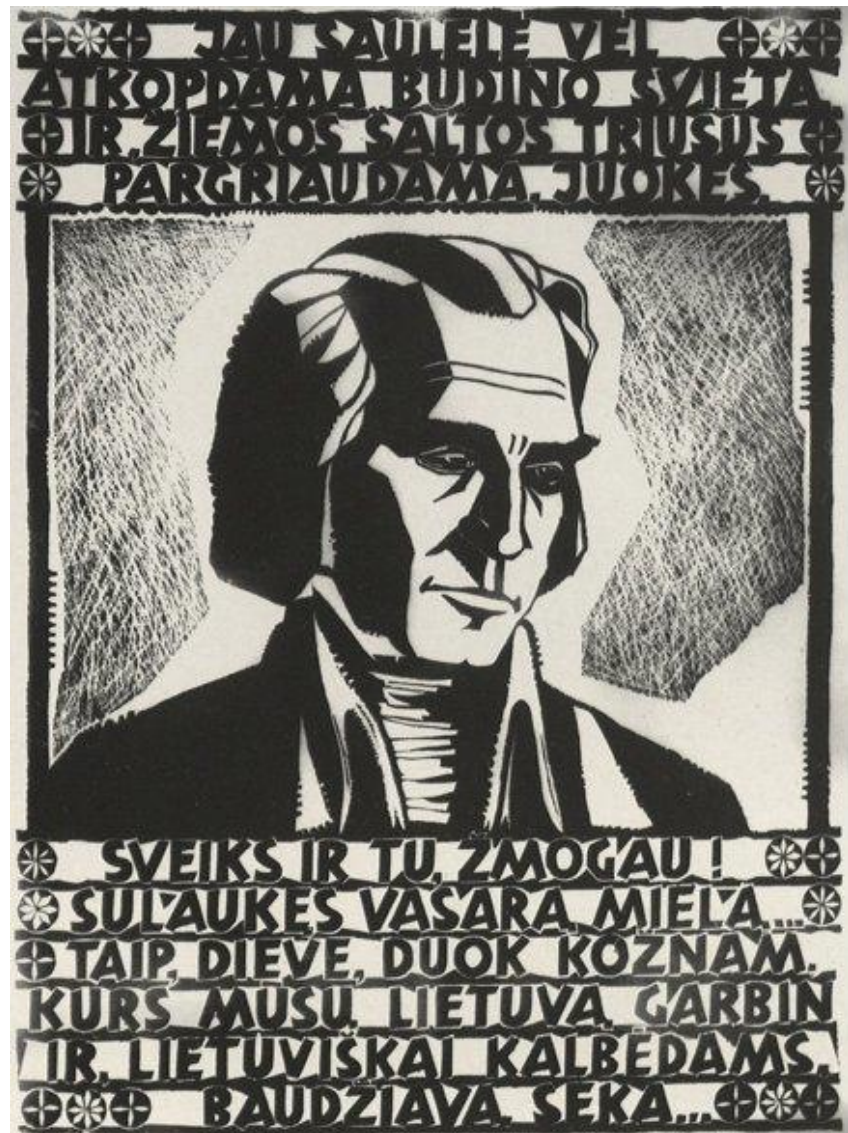

Kristijonas Donelaitis
1714 - 2014

*Mintimis
Į Donelaičio žemę...*

*Tarsi žvaigždė
šventa tu,
Donelaiti, iškilai.
Gimtosios žemės -
Lietuvos tu,
pranaše ir
apreiškėjau.
Ir būdamas tik
žemdirbio kilmės
tapai
Karalium-poetu
ir purpuriniu
spindesiu mums
sužerėjai!*

Francas Osvaldas Tecneris

Bernardas Aleknavičius – 2012 m. Vyriausybės kultūros ir meno premijos laureatas, žurnalistas, kraštotyrininkas (1)

„Atsigrėžkime į Kristijoną Donelaitį. Jis – mūsų stiprybė ir pasididžiavimas.

Jo poema „Metai“ mus išvedė į brandžių tautų pilnavertį gyvenimą.“

Bernardas Aleknavičius – 2012 m.

Vyriausybės kultūros ir meno premijos laureatas, žurnalistas, kraštotyrininkas (2)

„Jei teks lankytis Tolminkiemyje, būtinai atkreipkite dėmesį į medžius. Čia jų daug, o vienas kitas ir Kristijono Donelaičio amžininkas, gal ir paties poeto rankomis sodintas. Medžiai, kaip ir žmonės. Jie kalba ir pavasarį, ir vasarą, ir rudenį, ir žiemą. Gerai išsiklausykite. Medžiai kalba apie K. Donelaitį. Jie kalba apie būrų draugą ir užtarėją. Šie medžiai – vieninteliai liudininkai, girdėję K. Donelaičio kalbą, matę poetą, jautę jį. Medžiai juk gyvi...“

Vydūnas apie Kristijoną Donelaitį (1)

„DONELAITIS ŽMOGŲ
SUPRANTA VISAI LIETUVIŠKU
BŪDU. JIS JĮ MATO VIDUJE
PAČIAME GAMTOS GYVENIME
IR JO VYKSMUOSE. JAM
ATRODO ŽMOGAUS GIMIMAS,
AUGIMAS, BRENDIMAS,
VYTIMAS IR IŠNYKIMAS VISAI
PANAŠUS Į TĄ, KURIS DAROSI
AUGMENIJOJE IR GYVIJOJE. SU
VISU TUO ŽMOGUS GYVENA.“

Vydūnas apie Kristijoną Donelaitį (2)

VYDŪNAS SAVO STUDIJOJE APIE K.DONELAIČIO „METUS“ RAŠO, JOG „PASIDARO AIŠKU, KAD JIS (K.DONELAITIS) ŽMOGŲ SUPRANTA VISAI LIETUVIŠKU BŪDU. JIS JĮ MATO VIDUJE PAČIAME GAMTOS GYVENIME IR JO VYKSMUOSE. JAM ATRODO ŽMOGAUS „GIMIMAS, AUGIMAS, BRENDIMAS, VYTIMAS IR IŠNYKIMAS VISAI PANAŠUS Į TĄ, KURIS DAROSI AUGMENIJOJE IR GYVIJOJE. SU VISU TUO ŽMOGUS GYVENA IR SANTYKIUOJA“.

Liudvikas Rėza – Karaliaučiaus universiteto profesorius, pirmasis publikavęs K. Donelaičio „Metus“

**„VISAME VEIKALE, BE TO,
VYRAUJA ATITINKANTI LIETUVIO
CHARAKTERĮ ROMI, KŪDIKIŠKA
DVASIA, TAURI MĄSTYSENA,
KURI BODISI BET KOKIA
PRIESPAUDA IR NEDORYBE,
TYRA TĖVYNĖS MEILĖ IR
NEVEIDMAININGA DIEVO BAIMĖ,
TAIP KAD MES POETĄ DĖL ŠIŲ
DORYBIŲ, DĖL JO SIELOS
PAPRASTUMO BEI TIESUMO IR
NEKALTUMO TIESIOG
PAMILSTAME.“**

Eugenijus
Matuzevičius –
poetas,
vertėjas

„Kristijonas Donelaitis – mūsų ištakos, mūsų pradžia, didysis mūsų poezijos stebuklas, kuris ir šiandien maitina mūsų dvasią, suteikia mums jėgų gyventi ir tikėti savo gimtąja kalba, jos gyvybingumu.“

Prof. habil. dr. Domas Kaunas

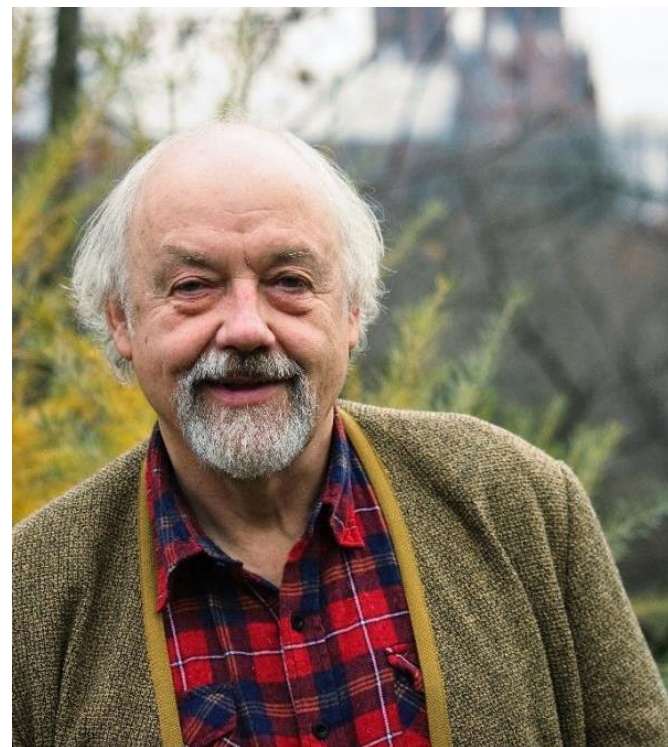
„Kristijonas Donelaitis yra neišsemiamas. Tai lemia asmenybė ir didžio talento dovana. Jautriai juntame jo dvasią. Ji gyvybinga jo žodyje. Todėl niekas kitas iš kūrėjų nėra taip tapatinamas su savo kūryba kaip Tolminkiemio poetas. Jo kūryba yra ir išliks atvira.

Donelaitis ir jo palikimas yra gyva paskata nuolat į jį atsigręžti.“

Rimantas Vanagas – rašytojas, vertėjas

**„DIDŽIAUSIAS AUTORITETAS
MŪSŲ LITERATŪROJE MAN YRA IR
TIKRIAUSIAI BUS KRISTIJONAS
DONELAITIS. TIESA, JĮ SUVOKIAU
NE MOKYKLOJE, NET NE
UNIVERSITETE, JIS ATĖJO VĒLIAU
– SODRUS, ĮTAIGUS, TEISINGAS.
MAN PATINKA LĒTA,
VALSTIETIŠKA JO MAŠTYSENA,
GRIEŽTA LOGIKA – IŠMONĖ ČIA
TIK TAM, KAD PILNIAU,
SPALVINGIAU ATSISKLEISTŲ
GYVENIMO TIESA.“**

Jonas Lankutis –
lietuvių
literatūros ir
meno tyrinėtojas

„Kristijonas Donelaitis – pirmasis stambus nacionalinio sąmoningumo reiškėjas lietuvių raštijoje ir kartu mūsų vedlys į pasaulio kultūros platumas. Jo „Metai“ – iš liaudies buities išaustas žemdirbių tautos epas, skaidrių dorovės šaltinių knyga. Joje visa žmogaus prigimtis, jo egzistencijos pagrindai, harmoningas gyvenimas gamtoje didingu judančios saulės ritmu.“

Eduardas Mieželaitis – poetas, vertėjas

„Kristijono Donelaičio vardas kartu yra įrodymas, kad plaka gyva tautos širdis ir dirba jos smegenys – ji kuria savo nacionalinio gyvenimo medžiaginį pagrindą ir ugdo savo intelektą.“

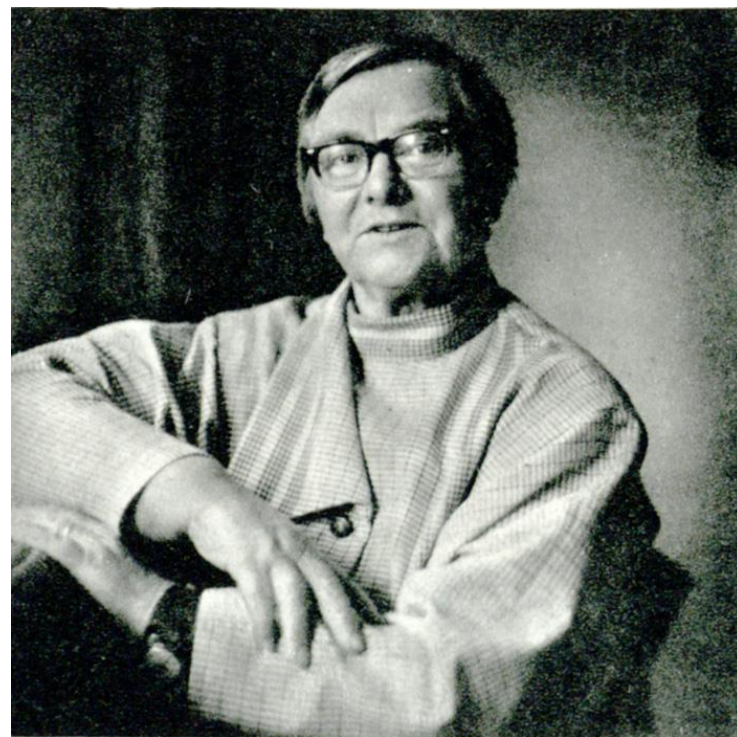
Irena Kostkevičiūtė – lietuvių literatūros ir meno tyrinėtoja

„Metai“ nepraslinko gyvenimo paviršiumi ir išvengė bet kokio stilizavimo. Pasiekęs didžiulio poetinio vaizdingumo ir plastiškumo, poetas atskleidė žymios to meto lietuvių tautos dalies gyvenimą ir istorinę lemtį, įprasmindamas tautos būti nesenstančia liaudies filosofija, žmogaus, gimtosios žemės ir gamtos harmonijos teigimu. O tai ir sudaro klasikinio paprastumo „Metų“ grožį, jų nenykstančią poetinę vertę, kuria ši poema apie pilkus Mažosios Lietuvos būrus įsilieja į visuotinę pasaulio literatūrą.“

Elena Lebedienė – bibliografė, parengusi Kristijono Donelaičio bibliografiją (1964)

„ANKSTYVOJE
JAUNYSTĖJE, KAI
SUSIPAŽIŠTAME SU K.
DONELAIČIU, DAR
NEMOKAME VERTINTI JO
KŪRYBOS, BET SU
AMŽIUMI ATEINA IR
ŽAVESYS, IR PAGARBA
DIDŽIAJAM BŪRŲ POETUI,
IR NORAS KĄ NORS
PADARYTI JO ATMINIMUI,
JUO LABIAU, KAD BUVO Į
KĄ ATSIREMTI.“

Aktorius Rolandas Kazlas

„Kai skaitai K. Donelaitį, tiesiog jauti, jog tas žodis ne užrašytas, o įrėžtas raukšlėse per ilgus metus. Jis atsineštas iš laukų, prakaito mirkytas, lietuje praustas, kvėpiantis dešrom, lašiniaus, žolelėm, nugirstas iš lakštingalos, pelėdos... Tai žmogus, sugebėjęs savo triūsą ir vargą paversti eilėmis. „Metai“ – tiesiog gyvenimo vargas, tapęs poezija.

Prieš
šimtmetį
Maironis
teigė

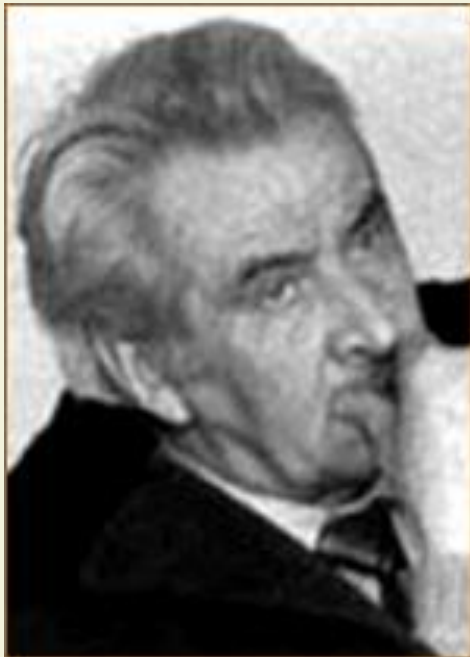
„Kaip italuose Dantė, taip mūsų Donelaitis ne tik pradeda literatūrą, bet iškart užima joje labai žymią, gal net žymiausią iki šiol vietą“, todėl lietuviai Donelaičiu, kaip italai Dante, „gali didžiuotis prieš visas apšviestas Europos tautas“.

Viktorija Daujotytė. Dar apie Kristijoną Donelaitį

„Kristijonas Donelaitis – mūsų kultūros neišsemiamas šulinys: vis pasisemiame, kiek kas galime, kiek kam kada reikia. Kūrėjo didumas ir iš to, ar jis prisišaukia išpūdingesnių tyrėjų, matančių daugiau, labiau rizikuojančių. Kristijono Donelaičio „Metai“ yra lietuvių ir jų kalbos išnykimo dramos generalinė repeticija. Dar plasta krašto, jo gamtos, jos kalbos gyvybė, bet jau ne Tolmino kiemas, jau tik Vyžlaukis, kad ir kokios garbingos būtų vyžos, kad ir koks kilnus būtų neišvargstamas vargas, bet gęsta lietuviško to krašto, tų žmonių saulė. Ir iškyla galia, galinti tai pasakyti. Supraskime ir tai. Nors to ir neįmanoma paaiškinti.“

Aktorius Mamertas Karklelis

„Kristijono Donelaičio „Metai“ – tai mūsų kultūros rytas.

Tai kyla baudžiauninkai gyventi savo gyvenimo.

Mes – jų palikuonys. Mūsų gyslomis teka jų vargai ir džiaugsmai, juokas ir aimanos.

Tai – giesmė. Reikia ją girdėti.

Tai – Lietuva.“

Istorikė doc. dr. Silva Pocytė

„Donelaitis neabejotinai yra universalus Apšvietos amžiaus teologas, tačiau savo reikštomis mintimis ir pamokymais, užrašytais pasaulietinio kūrinio puslapiuose, jis pakilo virš XVIII a. filosofinių dominančių. Donelaitis, pradėjęs atskleisti gimtosios kalbos svarbą tautinių kultūrų raiškoje, tampa savotišku Herderio, tautų individualizmo principo autoriaus, pirmtaku ir atveria kelią tolesnei lietuviško literatūrinio žodžio gimčiai.“

***POEZIJOS ŽODŽIAI
KRISTIJONUI
DONELAIČIUI***

Salomėja
Nėris

DONELAITIS

Karžygiu mes Donelaitį šiandie minim,
Kurs laimėjo didžią kovą mums.
Priešas kirto kumštim geležinėm,
O jisai – kalbos gimtosios gražumu.

Jo saulelė, kai laukus ji budina, –
Geraširdė būriška mama.
Žvanga žiemos, gaudžia vėjai rudenio.
Mielo kakalio jaukioji šiluma!

Paskui arklą kūprina per pūdymus
Ten lietuviai baudžiavos naguos.
Būrų būryje, pats būras būdamas,
Tegalėjo taip širdingai juos paguost.

Išvaduoti gali ginklas plieno
Ir netrukus išvaduos.
Suskambės pavasarėlio dienos,
Laisvės gėlės pražydės veiduos.

1943 12 24

Justinas
Marcinkevi-
čius

IŠTRAUKOS
IŠ POEMOS
DONELAITIS

Do-ne-lai-tis!
Klausykit, skamba kaip varpas.
Done-laitis!
Klausykit, skamba kaip kardas.
Donelaitis!
Klausykit, skamba kaip arklas.

Įsivaizduojam jį
kaip naują stogą,
Kurio pašelmeny
Pakibę žodžiai – dalgiai.
Suprantam jį
kaip duonos stogą,
O girdime kaip raginimą:
„Valgykit!
Ir tapkite varpais.
Ir gauskit.

Jūs būkit arklais.
Į kiekvieną vagą
Įsmeikit žodį –
Spindintį noragą.

Alfonsas
Jonas
Navickas

*CIKLAS
APIE*

*KRISTIJONĄ
DONELAITĮ*

1714–2014

Laukiant Donelaičio

Žerė žarijas į veidus
Diena saulės nekantri
Užsimiršt niekam neleido
Upė slėniai atviri

Donelaitis dar negimęs
Dar pasaulyje baugu
Dar nėra tikros tėvynės
Su darbais ir be vargų

Dar nėra aukštos bažnyčios
Ant kėlimo prie namų
Dega dar ir miršta gryčios
Tarp karų marų ilgų

Bet tauta iškėlė vaiką
Rodė Prūsijai: sūnus!
Duokit dar truputį laiko
Kad pažadintų ir Jus.

Alfonsas
Jonas
Navickas

CIKLAS
APIE
KRISTIJONĄ
DONELAITĮ
1714–2014

Tolminkiemyje

I. Pas Donelaitį
Saulė tirpsta horizonto
akivaizdoj.

Donelaičio bičiulis atveria
duris

Ir išeina amžių numintu taku.
Jisai matė prirašytų daug
popieriaus

Lapų su metų šventėm, būrų
darbais;

Gėrybėm. Ir vachmistro
kirčiais.

II. Dienos pabaiga
Juoda vakaro skraistė
Pridengė
Kaitriąją Saulę.

Bet

Dar vis eina diena
Palei kleboniją.

Paukštis palydi ją
Pasišaukdamas: „Ai!
Donelaiti!“

III. Žiburėlis
Jau ir mėnuo ruošias įžengti.
Žiburėlis.

Grįžo prie stalo.
Ten, kur buvo rašomi *Metai*.

IV. Šešėliai
Šešėliai, likę kadaise ant
vieškelio,
Tankiai sustoja
Aplink Donelaičio bažnyčią:
Jie dabar saugo šį kraštą.

Alfonsas
Jonas
Navickas

*CIKLAS
APIE
KRISTIJONĄ
DONELAITĮ
1714–2014*

Donelaičio *Metai*

Varnos kelia juodą skarą
Ten, Tolminkiemy už vartų.
Jaučia jos ką nors negero?
Donelaitis... apibartų!..
Poema jau parašyta. Lapai
Stalčiuose sugulę.
Išgyvent drauge jiems teko
Žodį Jo. Kiekvieną būrų.
Čia, Pavasario linksmybės,
Vasaros darbai sukloti.
Supa Rudenio gerybės.
Žiemos rūpesčiai eiliuoti.
Žvelgia jie visi iš knygos
To, gyvenimo jau būto.
Donelaitis! Jis neklydo!
Metai Jo vis buvo. Budo.
2011 12 30

Alfonsas
Jonas
Navickas

*Ciklas apie
Kristijoną
Donelaitį
1714–2014*

Epilogas 1765–1775 *Metams*

Ak, ir einu per Lietuvą, per žaliąjį kraštą,
Per kančią, per savo ir būrų gyvenimą gimęs.
Menu, tada dar nebuvo šio kilniojo rašto,
Bet hegzametras pakluso man, žodį pažinęs.
Tad mano *Metus* imkite, juos dailiai skaitykit,
Kaip glaudė kadais ta žemė manoji ir tautos.
Tegu jūsų taurina sugrubusias sielas; išgykit,
Širdyse, mintyse, ir Naują savo gyvenimą šaukit!

Eugenijus
Matuzevičius

DONELAITIS

Čionai Tolminkiemio laukuos,
Jo duona auga,
Rupi ir kasdieninė,
Kurią jis laimino žmogaus ir pastoriaus ranka.
Ir taip kasmet
Į dirvą krisdavo grūdai,
Kaip žodžiai, subrandinti širdyje,
Kad būtų derlius geras ir dosnus...
Ir jo poezija
Su duona čia užaugo,
Skalsi ir kvepianti žeme
Ir laiko išmintim,
Ir būro krosnies dūmais,
Atėjusi per šimtmečių kalvas,
Ant mūsų stalo.
Po tėviškės dangum,
Po kosminėm raketom,
Ant mūsų stalo – duona šimtametė,
Kadais užaugusi Tolminkiemio laukuos,
Poezijos šventoji duona kasdieninė,
Kuri lig šiol maitina mus –
Ir mūsų išmintį, ir širdį, ir dainas...

Vladas
Nausėdas

*TAU KARŠTAI
DĖKOJU,
DONELAITI...*

Tau karštai dėkoju, Donelaiti,
Vardą tavo nuolatos menu.
Tu sukrovei mums didžiausią kraitį,
Atnešei brangiausių dovanų.

Kietą žemę, rankom išpurentą,
Šildei savo žodžiais nemariais.
Amtmonai vis plėšė būrui skrandą –
Juos už tai vainojai ir barei,

Nes matei artojo juodą vargą:
Vilko jungą jis kaip purvinus ratus,
Sveikinai kasdien svietelį margą –
Jam sukūrei... Amžinus „Metus“.

Čia žmogaus linksmybės ir darbai,
Rūpesčiai, kurių netrūksta niekam.
Aš skaitau... Kaip medyje žaibai
Pėdsakus jie man širdį palieka.

Antanas
Drilinga

DONELAITIS

Viskas kas buvo
Prieš du šimtus ar daugiau metų, -
Tebėra:
Niekas neišnyko ir neprapuolė,
Aš apčiuopiu
Tą patį kraujagyslės tvinksnį
Tavo, žmogau, smilkinyje,
Ir tas pačias lūpas regiu,
Tariančias:
Tebūnie žodis!
Ir stojo žodis,
Kuriuo patikėjo laikas.

Kazys Bradūnas

O mes dabar trumpam patrakę
Taškas ratais kitais,
Žodžius lyg arklius užplakę
Devyniais prakaitais,

Kol nugriūva jie užkapoti
Pakelio akmenyse –
Ir Donelaitis ima raudoti
Žodžio šermenyse.

1970

Rengiant
prezentaciją
naudota
literatūra ir
internetinės
nuorodos:

1. Aleknavičius B. Kristijono Donelaičio portretas: Klaipėda, 2010.

2.<http://senas.lnb.lt/lnb/selectPage.do?docLocator=F23C4A81631411E3B008746164617373&inlanguage=lt&pathId=132>

3.<http://literaturairmenas.lt/2013-12-13-nr-3453/1353-publicistika/2116-viktorija-daujotyte-dar-apie-kristijona-donelaiti>

4.http://www.xxiamzius.lt/archyvas/xxiamzius/20031203/zvil_01.html

5.<http://www.donelaitis.info/>

6.<http://senas.lnb.lt/lnb/selectPage.do?docLocator=F23C4A81631411E3B008746164617373&inlanguage=lt&pathId=132>

7.<http://www.donelaitis.info/index.php?p=si&sid=150&chid=138&tid=32&blokas=>